

گزارش مرمت کالسکه ملیله کاری نقره دوره پهلوی موزه سبز

مقدمه :

ملیله کاری یکی از هنرهای قدیمی جهان میباشد که با استفاده از سیمهای طلا و نقره و لحیم کاری آثار مختلفی ساخته شده است. این آثار شامل انواع زیور آلات، ظروف تزئینی و کاربردی و حتی مجسمه های کوچک میباشد. قدیمی ترین ملیله کاری کشف شده در بین النهرین بوده و مربوط به 3000 ق.م میباشد که شکلی از ملیله کاری با سیمهای نقره و طلا میباشد. در مصر باستان جواهرسازان در ساخت سیمهای نقره و طلا مهارت داشتند اما تنها در جهت ساخت زنجیر استفاده میکردند که نمیتوان آنرا ملیله نامید. در زیور آلات مکشوفه از سایت های فینیقی مانند قبرس، الگوهای از ملیله کاری توسط طلا را می توان دید با کیفیت پایین اجرا شده اند اما در هنر یونانی در قرن 3-6 ق.م زیور آلاتی بدست آمده اند که در حد کمال و زیبایی ساخته شده اند. مجموعه از ملیله کاری های دوره باستان در موزه های مختلف جهان مانند موزه ارمیتاژ و موزه بریتانیا نگهداری میشود.

نمونه ای از ملیله کاری قدیمی هندی در موزه های جهان

در آسیا قدیمی ترین آثار ملیله ای از قاره هند بدست آمده و یکی از شهرهایی که ساخت ملیله از دوره های قدیمی معمول است شهر کاتک هند میباشد. اما مشخص نیست این هنر جواهر سازی از یونان به آنجا برده شده و یا هنر بومی آن منطقه هست. کاتک در شرق هند در ایالت Odisha قرار دارد و آثار ملیله کاری شامل تصاویر خدایان هندی و زیور آلات مختلف میباشد.

معرفی اثر :

این اثر که به شکل کالسکه با چهار چرخ و دو سوار ساخته شده است یکی از آثار ملیله ای نقره است که به خانواده پهلوی اهدا شده است. این کالسکه نقره ای دارای دو اسب ملیله، یک کابین مسقف کامل، دو نیمکت در دو ردیف که با روکش مخمل آبی و زرشکی پوشانده شده اند که در ردیف جلو یک مجسمه ایستاده نقره که با تکنیک ریخته گری ساخته شده و نقش راننده کالسکه را دارد و در ردیف عقب فردی بعنوان مسافر (ساخت با تکنیک ریخته گری) نشسته است. در بالای کالسکه پرچمی از ملیله تعبیه شده است. مجموعه وزن قطعات نقره این

کالسکه (شامل اسبها، نیمکتها، اتافک کالسکه، سوارها، پیچ و مهره ها، مفتولها، زنجیرها)
3453 گرم (نزدیک 3/5 کیلو گرم) می باشد.

کالسکه ملیله نقره از نماهای مختلف قبل از مرمت

آسیب نگاری و آسیب شناسی

این اثر بدلیل گذشت زمان، نوسان بالای رطوبت و دما و وجود آلودگی های محیطی مانند گرد و غبار و دوده کاملا اکسیده شده و لایه ضخیمی از سیاهی سطح آنرا پوشانده است. طوری که نه تنها زیبایی آن قابل مشاهده نیست بلکه نقوش آن نیز دیده نمی شود. در بخشهایی از این مجسمه لایه سفیدی در سطح و درزهای مليله وجود دارد که پس از تست و آزمایش مشخص گردید دوغاب گچ بر روی آن ریخته که احتمالاً در هنگام انجام فعالیت های عمرانی که در سالهای پیشین انجام شده در اثر بی دقتی رخ داده است. بخشهایی از تزئینات کنده شده و نیمکتهای سوارها هم در جای خود محکم نیستند. از طرفی روکش های داخل نیمکت های نقره آنچنان تیره و آلوده شده اند که رنگ آنها قابل تشخیص نیست. بخشهایی از بدنه، چرخها، اسبها و اتصالات آن دچار اعوجاج بوده و احتمالاً بدلیل ضربه هایی در اثر جابجایی، سقوط و حتی برخورد شی سنگین اتفاق افتاده است.

چرکی، آلودگی سطحی و اکسید شدگی سطح مليله نقره

وجود دوغاب گچ، چرکی، اکسید شدگی و گرد و غبار در سطح و منافذ مليله نقره

مراحل حفاظت و مرمت کالسکه ملیله نقره :

این اثر از قطعات مختلف درست شده و سپس با پیچ و مهره و مفتولهای سیمی بر روی یکدیگر سوار شده اند، به صورت یک مجموعه بر روی پایه شیب دار چوبی با پیچ های بلندی از جنس نقره محکم شده اند. تنها قطعات به کار رفته آهنی در این اثر مربوط به سه تکه پلاک مستطیلی شکل است که جهت نگهداشتن کالسکه و اسب، در قسمت زیرین پایه چوبی توخالی، تعبیه شده است. جهت دسترسی به کلیه قطعات و همه سطوح آنها، تصمیم گرفته شد تمامی تکه های آن که بصورت غیر جوش و چسب به یکدیگر متصل شده اند از یکدیگر باز شوند.

قطعات تشکیل دهنده کالسکه ملیله نقره

KALINGA FILIGREE WORKS CUTTACK

پلاک نصب شده بر روی پایه چوبی
ملیله کاری کالینگا (از استانهای فیلیپین) ساخت کاتک (ایالت اودیشا هند)

روش مرمتی اتخاذ شده بر پایه حداقل مداخله، حفظ اصالت اثر، برگرداندن زیبایی اثر در حد امکان و عدم استفاده از مواد و محلولهای شیمیایی بود. ابتدا بخشهای کج شده به حالت اولیه

برگردانده شد. پاکسازی اولیه توسط غبار روب الکتریکی و قلم موی پهن انجام شد. جهت زدودن دوغاب گچ از مسواک دندان به روش سایشی استفاده شد. (زیر بخشهایی که دوغاب گچ ریخته شده بود کاملاً براق و نقره ای رنگ بود) برای پاکسازی عمومی از سوآپ آغشته به درصد های مختلف اتانول استفاده شد که فقط گرد و غبار سطحی آن برداشته شد.

مراحل پاکسازی قطعات کالسنکه ملیله نقره

برای پاکسازی سیاهی های ناشی از اکسید شدگی نقره روش مکانیکی بهترین گزینه بود چرا که استفاده از محلول شیمیایی جهت پاکسازی مشکلات متعدد را ایجاد میکرد. برای روش مکانیکی از سر فرز های مختلفی نظیر سر اسکاچی، سر برسی و سر نمدی برای پولیش نهایی استفاده گردید.

استفاده از سر فرز های مختلف جهت پاکسازی

پاکسازی نهایی و استفاده از پوشش پارالوئید

جهت پاکسازی روکش مخملین دو نیمکت کالسکه، ابتدا با غبار روب و قلمو آلودگی سطحی برداشته شد و سپس با استفاده از محلول شوینده بتائین 2% توسط اسفنج پاکسازی شد. پس از اینکه کلیه قطعات پاکسازی شد چند تکه شکسته از مليله ها توسط پارالوئید درصد بالا در جای خود چسبانده شد سپس تکه هایی که از یکدیگر باز شده بودند در ابتدا با پوشش نازکی از پارالوئید پوشانده شدند و در محل خود توسط پیچ و مهره و مفتولهای نقره ثابت گردیدند.

شکل نهایی اثر بعد از مرمت

این اثر زیبا هم اکنون در موزه سبز (کاخ تابستانی رضا شاه پهلوی) و در طبقه اول کاخ موزه و در اتاق انتظار در معرض دید عموم قرار دارد. مرمت ، پاکسازی و حفاظت این در مدت 4 روز کاری و توسط تیم پنج نفره صورت پذیرفت.

منبع:

- ویکی پدیا انگلیسی

مرمتگران:

- معصومه نعمتی/ کارشناس ارشد مرمت/ مسئول واحد مرمت مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد
- رسول دلوچی / استادکار مرمت واحد حفاظت و مرمت مجموعه سعدآباد
- رقیه موحدی / دانشجوی کارشناسی ارشد مرمت دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی
- بنفشه کهلایی/ کارشناس ارشد/ موزه دار ارشد و معاون کاخ موزه سبز
- کتایون کولیوند / دانشجوی کارشناسی ارشد مرمت دانشگاه هنر تهران

بهمن ماه 1392